

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет економіки та менеджменту

Кафедра економіки, підприємництва та туризму

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

Маслей Максим Михайлович

УДК 330.341

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Формування та розвиток підприємницької діяльності на ринку інформаційних технологій

спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Подається на здобуття освітнього ступеня «магістр»
кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело

Маслей М.М. _____

Керівник роботи
к.е.н., доцент
Яремова М.І.

Анотація

Маслей М.М. Формування та розвиток підприємницької діяльності на ринку інформаційних технологій. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 076 – підприємництво, торгівля та біржова діяльність. – Поліський національний університет, Житомир, 2022.

У роботі представлено теоретичні основи формування та розвитку підприємницької діяльності на ринку інформаційних технологій. Проведено дослідження підприємницької діяльності на ринку інформаційних технологій. Обґрунтовано напрями удосконалення підприємницької діяльності на ринку на ринку інформаційних технологій.

Ключові слова: підприємницька діяльність, підприємець, інформація, інформаційні технології, ринок інформаційних технологій, розвиток.

Annotation

Masley M.M. Formation and development of entrepreneurial activity in the market of information technologies. - Qualification work on manuscript rights.

Qualification work for obtaining a master's degree in specialty 076 - entrepreneurship, trade and stock exchange activity. – Polis National University, Zhytomyr, 2022.

The paper presents the theoretical foundations of the formation and development of entrepreneurial activity in the market of information technologies. A study of entrepreneurial activity in the market of information technologies was conducted. The areas of improvement of entrepreneurial activity in the market in the market of information technologies are substantiated.

Keywords: entrepreneurial activity, entrepreneur, information, information technology, information technology market, development.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РИНКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	7
1.1. Суть та значення підприємницької діяльності на ринку інформаційних технологій	7
1.2. Нормативно-правове забезпечення ведення підприємницької діяльності на ринку інформаційних технологій	10
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РИНКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТОВ «КПМГ-УКРАЇНА».....	14
2.1. Аналіз сучасного стану розвитку підприємницької діяльності на ринку інформаційних технологій України	14
2.2. Організаційно-економічна характеристика та діагностика основних показників підприємницької діяльності підприємства на ринку інформаційних технологій	17
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РИНКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТОВ «КПМГ-УКРАЇНА»	22
3.1. Визначення стратегічних альтернатив підвищення ефективності підприємницької діяльності ТОВ «КПМГ-Україна» та механізмів їх реалізації.....	22
3.2. Економічне обґрунтування доцільності реалізації запропонованих заходів.....	27
ВИСНОВКИ.....	34
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	36
ДОДАТКИ.....	41

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Внаслідок посилення глобалізаційних процесів та поглиблення інформатизації суспільного розвитку виникають нові напрями підприємницької діяльності у сфері інформаційних технологій. Відповідно, так тенденції створюють новітні можливості у розвитку вітчизняного ринку інформаційних технологій і використання українськими суб'єктами підприємницької діяльності інформаційних технологій та ІТ-продуктів у контексті подальшої інтеграції до глобального інформаційного простору. Важливою складовою трансформації сучасного інформаційного суспільства в нашій країні в умовах глобалізації стає використання можливостей новітніх інформаційних технологій для створення потужної бази підприємницьких структур задля виробництва товарів та надання послуг, у напрямі сприяння сталому й ефективному економічному розвитку України. У зв'язку із цим виникає необхідність вивчення проблем формування та розвитку підприємницької діяльності на ринку інформаційних технологій, що визначає актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень. Дослідження потенціалу розвитку ринку інформаційних технологій в Україні та світі проводили вітчизняні науковці: О. Бабанін, Н. Бойко, Л. Брожик, В. Гамалій, І. Гонтарева, А. Грознік, Б. Дмитришин, Н. Жмурко, Н. Мешко, Г. Карпюк, Г. Квіта, В. Кушнірук, Ю. Сагайдак, С. Сардак, Т. Смелянська, К. Сокол, А. Ставицька, Л. Хомко, К. Шіковець, А. Шинкаренко та інші. Проте, невирішеною частиною загальної проблематики вивчення сучасного стану високотехнологічних сфер є формування та розвиток підприємницької діяльності на ринку інформаційних технологій України.

Метою кваліфікаційної роботи є вивчення теоретичних основ та розробка прикладного інструментарію удосконалення механізму формування та розвитку підприємницької діяльності на ринку інформаційних технологій.

Для виконання поставленої мети необхідно виконати наступні завдання:

- вивчити суть та значення підприємницької діяльності на ринку інформаційних технологій;
- дослідити нормативно-правове забезпечення ведення підприємницької діяльності на ринку інформаційних технологій;
- провести аналіз сучасного стану розвитку підприємницької діяльності на ринку інформаційних технологій України;
- представити організаційно-економічну характеристику та здійснити діагностику основних показників підприємницької діяльності підприємства на ринку інформаційних технологій;
- провести визначення стратегічних альтернатив підвищення ефективності підприємницької діяльності підприємства та механізмів їх реалізації;
- представити економічне обґрунтування доцільності реалізації запропонованих заходів.

Об'єктом дослідження є процес формування та розвитку підприємницької діяльності на ринку інформаційних технологій підприємства ТОВ «КПМГ-Україна».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та прикладних засад формування та розвитку підприємницької діяльності на ринку інформаційних технологій підприємства ТОВ «КПМГ-Україна».

Методи дослідження. Науковою базою дослідження виступають абстрактно-логічний, діалектичний, табличний та графічний методи, особисті аналітичні спостереження, а також інші загальнотеоретичні методи наукового пізнання. Прикладні аспекти формування та розвитку підприємницької діяльності на ринку інформаційних технологій вивчалися із застосуванням методів порівняльного аналізу, групування, вибіркового дослідження, соціологічних опитувань. Обробка інформаційних матеріалів здійснювалася з використанням сучасних інформаційних технологій та програм.

Інформаційними джерелами дослідження стали законодавчі й нормативні акти України, довідкова література, наукові публікації вітчизняних і зарубіжних вчених з проблеми дослідження, фінансова звітність підприємства,

а також інформаційні ресурси всесвітньої комп'ютерної мережі «Internet».

Перелік публікацій автора за темою дослідження. Основні результати дослідження оприлюднені на 5-х міжнародних конференціях:

Маслей М.М. Збалансований регіональний розвиток в умовах глобалізації. Механізми управління розвитком територій: зб. Наукових праць у 2 ч. Ч. 1. Житомир: Поліський національний університет, 2021. 278 с. С. 233-237.

Маслей М.М. Інформаційна система роботи з клієнтами автосалону «Autolux». Матеріали I міжнародної науково-практичної конференції «Інформаційні системи та комп'ютерно-інтегровані технології: ідеї, проблеми, рішення – 2021». Житомир. 2021. С. 85-86.

Маслей М.М. Особливості впровадження електронного документообігу в органах місцевого самоврядування. Матеріали XI міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Економіка сьогодні: проблеми моделювання та управління». Полтава. 2021. С. 240-243.

Маслей М.М. Особливості розподілу міського бюджету Житомирської області. Materialy XVIII Mezinarodni vedecko-prakticka conference «Vedecky prumysl evropskeho kontinentu». Praha. 2022. P. 18-22.

Masley M. Current trends in innovative business / entrepreneurship. Materials of XVIII International scientific and practical Conference «Conduct of modern science – 2022». Sheffield. 2022. P. 8-10.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що проведено прикладне обґрунтування та розроблено рекомендації щодо удосконалення методичної бази економічно ефективного управління процесом формування та розвитку підприємницької діяльності на ринку інформаційних технологій.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на 39 сторінках друкованого тексту. Список використаних літературних джерел налічує 61 джерело, що викладені на 5 сторінках. Робота містить 4 додатки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РИНКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

1.1. Суть та значення підприємницької діяльності на ринку інформаційних технологій

В умовах глобалізації місце і роль кожної держави на світовій арені безпосередньо залежить від її здатності виробляти, споживати та ефективно застосовувати нові знання та нові технології. Ці процеси безпосередньо залежать від рівня науки та освіти, обсягів виробництва та бізнесу, для якого інформаційно-комунікаційні технології є звичним інструментом [13, с.95].

Відповідно до ст.1 Закону України «Про Національну програму інформатизації» від 4 лютого 1998 р. інформаційна технологія – це доцільна, організована сукупність інформаційних процесів із застосуванням обчислювальної техніки, що забезпечує високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації, даних, поширення та доступ до джерел інформації незалежно від їх місцезнаходження [47].

Щоб залишатися конкурентоспроможними, як окремі суб'єкти господарювання, так і держави в цілому інвестують у сучасні інформаційні системи, адже інформація протягом останніх десятиліть є однією з основних рушійних сил економічного зростання, геополітичних і військових процесів, розподілу праці тощо. Таким чином, розвиток підприємницької діяльності на ринку інформаційних технологій слід вважати одним з найсучасніших трендів практичного втілення бізнесу у вітчизняному конкурентному просторі [55].

Підприємництво в якості процесу організації виробництва продукції і надання послуг для задоволення постійно зростаючого попиту й отримання прибутку, а також функція управління цим процесом має свою історію та динаміку розвитку. Терміни «підприємницька діяльність» і «підприємець» змінювалися за своєю термінологічною природою та змістом та адаптувалися в

міру розвитку економічної теорії. Найважливіші визначення цих категорій можна представити в Додатку А1.

Аналізуючи різні точки зору на визначення сутності підприємництва, можна зробити висновок, що підприємницька діяльність як соціально-економічне явище являє собою реалізацію особливих здібностей особистості, що виражається в ефективному поєднанні чинників виробництва на базі інноваційного ризику, підходи до отримання підприємницького доходу.

У зв'язку з проблематикою дослідження можна стверджувати, що підприємницьку діяльність на ринку інформаційних технологій можна розглядати з різних ракурсів, зокрема з представлених у Додатку А2.

У більшості випадків увага приділяється отриманню прибутку, що вважається основною метою ведення бізнесу на ринку інформаційних технологій. Проте кінцевою метою підприємництва є не стільки прибуток, оскільки постійність відтворювального процесу, пов'язаного із створенням платоспроможного попиту та задоволенням мінливих і постійно зростаючих потреб індивіда (соціальної групи, суспільства в цілому). Тому зміст підприємництва на ринку інформаційних технологій слід визначати крізь призму відносин «дослідження потреб споживачів інформаційних технологій → організація «виробництва» інформаційних продуктів і послуг → задоволення потреб споживачів інформаційних технологій», і водночас, з метою ефективного задоволення потреб споживачів потрібно використовувати найбільш сучасні інструменти і способи організації продажу, маркетингу, логістичного управління, менеджменту, що орієнтуються на інноваційні розробки на ринку інформаційних технологій [53, с.45].

Важливість підприємницької діяльності на ринку інформаційних технологій визначається її функціями, які узагальнено в Додатку А3.

Виконання зазначених функцій можливе лише за умови відповідності об'єктів підприємницької діяльності основним принципам раціонального розвитку ринку інформаційних технологій, узагальнених у Додатку А4.

Підприємництво є одним із найважливіших факторів соціально-

економічного прогресу. Тому суспільство зацікавлене у цивілізованому підприємстві, яке має знайти правову підтримку в таких основних формах: надання свободи підприємництва; надання підприємцю статусу комерсанта; створення умов для відкриття та реєстрації компанії [26, с.115].

Підприємництво є особливим видом економічної діяльності завдяки обов'язковій наявності фази, пов'язаної з підприємницькою ідеєю в результаті розумової діяльності, яка згодом набуває матеріалізованої форми [12, с.30]. Тому реалізацію підприємницької діяльності у сфері «виробництва» інформаційного продукту можна схематично показати в Додатку А5.

Організаційно-правовими формами підприємництва в Україні є одноосібна власність (підприємство фізичної особи або сім'ї); господарські товариства (об'єднання капіталів кількох фізичних або юридичних осіб); корпорації (акціонерні товариства) [2, с.227]. Основні характеристики, переваги та недоліки цих видів підприємництва, що працюють на ринку інформаційних технологій, наведено в Додатку А6.

Водночас слід зазначити, що вибір тієї чи іншої форми підприємництва залежить не лише від переліку переваг чи недоліків функціонування підприємства, а й від розміру підприємства та обсягу виробничо-господарської діяльності на ринку інформаційних технологій [5].

Таким чином, підприємництво на ринку інформаційних технологій сприяє прогресивним змінам в економіці, найважливішими з яких є: посилення конкуренції на ринку та боротьба між новим, прогресивним і застарілим в економіці; прискорення темпів економічного розвитку суспільства, оскільки зростання конкуренції є стимулом для виробництва товарів і послуг, тобто для розвитку існуючих і створення нових підприємств; раціональне використання виробничих ресурсів, оскільки підприємець, як власник, намагатиметься економно використовувати наявні ресурси; забезпечення мотивації до високопродуктивної праці, оскільки від результатів праці безпосередньо залежить рівень доходу підприємця.

1.2. Нормативно-правове забезпечення ведення підприємницької діяльності на ринку інформаційних технологій

В сучасних умовах застосування інформаційних технологій на національному ринку України слід вважати невід'ємною частиною розвитку будь-якого бізнесу. Відповідно, можна спостерігати динамічний розвиток підприємницької діяльності на ринку інформаційних технологій. Проте, як зазвичай буває в Україні, законодавчо-правова сфера не завжди встигають за новітніми темпами суспільного розвитку й бізнесу зокрема. Таким чином, склалася ситуація, за якої при підвищеному попиті на розвиток та функціонування суб'єктів підприємництва у сфері інформаційних технологій правове регулювання цієї галузі не можна вважати прийнятним [53, с.45].

Слід зазначити, що здійснення підприємницької діяльності в Україні, в цілому, регламентується низкою загальнодержаних нормативно-правових актів, загальна характеристика яких представлена у Додатку А7.

Отже, чинне українське законодавство регламентує визначення підприємницької діяльності. Так, у відповідності до ст. 42 Конституції України «кожен має право на підприємницьку діяльність, що не заборонена законом» [16]. Водночас, ст. 42 Господарського кодексу України встановлює, що «підприємницькою діяльністю є самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку» [9]. Умовами здійснення підприємницької діяльності згідно із ст. 50 ЦК України є «повна цивільна дієздатність фізичної особи та державна реєстрація» [9].

В контексті проблематики дослідження слід зазначити, що на законодавчо-правовому рівні процеси інформатизації бізнесу пройшли ряд етапів свого становлення, на яку, передусім, впливають глобальні тренди розвитку ІТ-галузі. Також, значний вплив чинять можливості власне держави, тобто її фінансовий, кадровий потенціали щодо розвитку конкурентного ринку інформаційних

технологій. Тим не менше, нормативно-правовий механізм регламентації економічних відносин у сфері інформаційних технологій може виступати ключовим стимулятором розвитку цієї новітньої сфери підприємництва, а з іншого боку, може носити обмежувальний характер для розвитку ІТ-підприємництва [22].

Нормативно-правове забезпечення ведення підприємницької діяльності на ринку інформаційних технологій в Україні знаходиться на стадії активного розвитку, а тому основні законодавчі акти у цій сфері представлено у Додатку А8.

Нормативно-правове забезпечення розвитку процесу інформатизації та становлення ринку інформаційних технологій в Україні почалося після ухвалення у 1998 році Законів України «Про Національну програму інформатизації» [47], «Про Концепцію Національної програми інформатизації» [44] тощо. Окрім цього, було сформовано низку інших законодавчих документів Кабінету Міністрів України та Указів Президента України.

Стратегічною метою формування, функціонування та повсюдного розповсюдження інформаційних технологій визначено вирішення проблем інформатизації суспільства та усієї життєдіяльності в нашій країні. Отже, сучасна інформатизація – це глобальний процес, що слід пов'язувати з кардинальними трансформаціями характеру й структури світового суспільного розвитку, з переходом до інноваційних поколінь наукомістких технологій, технічних систем, матеріалів, а також новітніх форм інформаційного обміну, що дають можливість кардинальним чином змінювати характер праці та умови життя людини [55, с.80].

У Конституції України зазначаються основні принципи державної політики в галузі інформатизації (Додаток А9). Інформатизація в усіх сферах людської діяльності дає можливість активно і повсюдно використовувати все багатство інтелектуального наслідування і уроків зростання українського суспільства [16]. В цьому контексті все ширше розповсюджується використання інформаційних технологій в усіх сферах людської активності.

Сьогодні тривають активні процеси трансформації нормативно-правового регулювання у сфері інформаційних технологій на основі впровадження й розвитку в Україні цифрової економіки та цифрового суспільства, запровадження в усі галузі суспільного життя інноваційних цифрових інформаційно-комунікаційних технологій [59, с.265].

Головними загальнодержавними законами, предметом нормативно-правового регулювання яких сьогодні є численні питання цифровізації суспільства в умовах розвитку інформаційних технологій, є Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» від 9 січня 2007 року № 537-V [49], Закон України «Про державну підтримку розвитку індустрії програмної продукції» від 16 жовтня 2012 року № 5450-VI [31], Закон України «Про електронні комунікації» від 16 грудня 2020 року № 1089-IX [37].

Більш спеціалізованими за предметом правового регулювання є Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22 травня 2003 року № 851-IV [36], Закон України «Про електронну комерцію» від 3 вересня 2015 року № 675-VIII [38], Закон України «Про внесення змін до розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування суб'єктів індустрії програмної продукції» від 5 липня 2012 року № 5091-VI [29], Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 року № 2939-VI [34], Закон України «Про адміністративні послуги» від 6 вересня 2012 року № 5203-VI [28], Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» від 5 липня 1994 року № 80/94-ВР [41], Закон України «Про захист персональних даних» від 1 червня 2010 року № 2297- VI [42], Закон України «Про електронні довірчі послуги» від 5 жовтня 2017 року № 2155-VIII [38], Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 5 жовтня 2017 року № 2163-VIII [48].

В структурі підзаконних нормативно-правових актів потрібно виокремити Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції

розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2022 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації» від 17 січня 2018 року № 67-р [59].

Дослідження змісту представлених нормативно-правових актів засвідчило, що нині система ефективного нормативно-правового регулювання суспільних відносин у сфері інформаційних технологій та цифрової трансформації, що відповідає новітнім вимогам розвитку державами, ще не завершена.

Тривалий час в Україні спостерігалось зростання кількості законодавчих актів, що лише фрагментарно охоплюють відповідні сфери суспільних відносин, зокрема щодо розвитку підприємницької діяльності на ринку інформаційних технологій. Потрібно чітко дотримуватися повного переліку питань, які можуть бути врегульовані лише законом. Законодавчі органи тільки у низці випадків пов'язували ефективність та дієвість нормативно-правового регулювання ринку інформаційних технологій не з кількістю правового регулювання, а з якістю відповідних нормативно-правових документів. Отже, можна говорити про проблему так званого «законодавчого спаму» [56, с.40].

Аналіз діючого законодавства України у сфері розвитку інформаційних технологій свідчить про те, що однією з його системних проблем є надзвичайна деталізація. Хаотичне прийняття вузькопрофільних законодавчих актів призвело до ситуації, в якій навіть спеціалісти не в змозі чітко відповісти на питання про те, яка правова норма повинна застосовуватися в тому чи іншому випадку. Невизначеність державної політики в провідних сферах розвитку підприємницької діяльності на ринку інформаційних технологій створює їх суперечливу та різноспрямовану регламентацію. Підвищується змістовна неузгодженість як між власне законодавчими актами, так і між окремими їх елементами, безсистемність розвитку інформаційного законодавства загалом.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що система законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів України у сфері розвитку підприємницької діяльності на ринку інформаційних технологій потребує покращення шляхом узгодження, ліквідації колізій та систематизації.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РИНКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТОВ «КПМГ-УКРАЇНА»

2.1. Аналіз сучасного стану розвитку підприємницької діяльності на ринку інформаційних технологій України

Дослідження засвідчують, що протягом останніх десяти років вітчизняний ринок інформаційних технологій привертає дедалі більшу увагу в середовищі світової ІТ-громадськості, тому-що розвивається та зростає стрімкими темпами. В сучасних умовах Україна вважається одним з найкращих європейських технологічних «хабів» для ведення бізнесу в технологічній сфері, адже надає нескінченні можливості для його розвитку [57].

Доводиться констатувати, що 2021 рік був надзвичайно складним для світової економічної системи. Більшість держав, і Україна не стала винятком, зіштовхнулись з руйнівними наслідками вірусної пандемії COVID-19, що призвели до скорочення шансів на швидке економічне відновлення розвитку міжнародних ринків. Проте, незважаючи на необнадійливі прогнози, Україна змогла відновити внутрішній економічний потенціал і навіть продемонструвала позитивні результати в окремих галузях [3, с.25].

Слід зазначити, що до провідних галузей країни, які демонстрували позитивну динаміку розвитку в умовах постковідного періоду входять аграрна, металургійна та ІТ-сфера. Згідно з даними Асоціації «ІТ Ukraine», саме технологічний сектор чинить найвагоміший внесок в економічне відродження України, ставши другою галуззю за обсягами експорту послуг (31,2 % від загальної кількості таких послуг). Також, згідно з прогнозом Beetroot, до 2025 року вітчизняний ІТ-ринок зможе одержати в якості оплати за експорт своїх послуг понад 8,7 млрд.дол.США [13, с.96].

За даними міжнародного рейтингу Doing Business-2021, за рік Україна піднялася на 6 позицій і станом на 01.01.2022 р. посідала 64 місце зі 190 країн (Додаток Б1). Така позитивна динаміка може свідчити про те, що кількість

іноземних компаній, які мають бажання вести свій бізнес в нашій країні, поступово зростає, і це відповідно позитивно впливає на потенціал розвитку високотехнологічних секторів економіки, яким є ринок інформаційних технологій [52].

Офіційні дані щодо наявності загальної кількості активних суб'єктів підприємництва у сфері інформаційних технологій за регіонами України та видами економічної діяльності на постійній основі публікується Державною службою статистики України. Так, станом на кінець 2021 р. в Україні було зафіксовано 7675 ІТ-компаній [23].

Розподіл активних підприємств України у сфері інформаційних технологій станом на початок 2022 року представлено у Додатку Б2. Отже, найбільша кількість ІТ-компаній представлена у Київській, Львівській, Дніпропетровській та Одеській областях. Найменше зосередження ІТ-компаній зафіксовано у Чернівецькій, Кіровоградській, Тернопільській, та Волинській областях.

Визначено, що більша частина зайнятих працівників на ринку інформаційних технологій віддає перевагу спрощеній системі оподаткування (3-я група) і реєструється як фізична особа-підприємець (далі – ФОП) [23].

Динаміка кількості суб'єктів підприємницької діяльності, що функціонують на ринку інформаційних технологій України у 2017-2021 рр. представлена у Додатку Б3.

Аналіз показав, що за аналізований період загальна кількість ФОП в галузі інформаційних технологій зростала, і якщо у 2017 р. їх величина становила 89590 од., або 5,5 % всієї кількості ФОП України, то вже до кнця 2021 р. зросла в 1,7 рази та складає 8,6 % усіх суб'єктів підприємництва на спрощеній системі оподаткування. Це засвідчує про наступні важливі тенденції: динамічне та швидке зростання ринку інформаційних технологій України; прозорий, простий механізм та привабливість цієї моделі оподаткування для підприємців [22].

Слід зазначити, що в середньому, сума сплачених ІТ-компаніями податків у 2017-2021 рр. збільшувалась щороку на 25 % і досягла значення у 3,9 млрд. грн. ІТ-спеціалісти, які мають контрактні відносини з великими міжнародними

ІТ-компаніями у якості ФОП самостійно сплачують єдиний податок. Загальні обсяги його надходжень до бюджету України зростав у середньому на 57,9 % протягом 2017-2021 рр. і становив 3,4 млрд. грн. у 2019, та біля 10,5 млрд. грн. у 2021 р. Водночас, більше 65 % ФОП на ринку інформаційних технологій зареєстровані за напрямом – комп'ютерне програмування, біля 30 % функціонують у сфері консультування з питань інформатизації та оброблення даних, розміщення інформації на веб-вузлах, і лише 5 % належать до інших груп ІТ-послуг [11].

Динаміка обсягів торгівлі ІТ-послугами на ринку інформаційних технологій України у 2017-2021 рр. представлена у Додатку Б4. Аналіз показав, що у 2021 р. загальний обсяг торгівлі послугами в Україні становив 15240,1 млрд.грн. Обсяг торгівлі ІТ-послугами становив 1569,7 млрд.грн., що на 926,2 млрд.грн., або на 143,9 % більше, ніж у 2017 р. В цілому, обсяги торгівлі ІТ-послугами посідають більше 10 % в структурі ринку послуг України [20, с.73].

Дослідження показали, що незважаючи на те що загальна кількість осіб зайнятих в ІТ-сфері становить лише 1,1 % економічно активного населення України, проте вона забезпечує вагому частку валютних надходжень від експорту послуг до України, що становить приблизно 25 % експорту послуг України (Додаток Б5). Загалом, за період 2017-2021 рр. спостерігалася тенденція до збільшення обсягів експорту ІТ-послуг.

Таким чином, можна зробити висновок, що пріоритетне значення для подальшого зростання ринку інформаційних послуг в Україні необхідно надавати наступним стратегічним заходам: допомога у створенні інноваційних технологічних стартапів, суб'єктів малого та середнього підприємництва, що надаватимуть високотехнологічні послуги; державна підтримка ІТ-індустрії у зростанні доданої вартості її продуктів та сприяння формуванню інтелектуальної власності в державі, розвиток висококваліфікованих фахівців пропозиція новітніх програм з дослідження ІТ-технологій для задоволення зростаючого ринкового попиту.

2.2. Організаційно-економічна характеристика та діагностика основних показників підприємницької діяльності підприємства на ринку інформаційних технологій

В контексті проблематики дослідження визначено, що компанія «KPMG» – це міжнародна мережа професійних компаній, що розвивають аудиторські, податкові, консультаційні та інформаційні послуги. Автономні фірми-члени мережі «KPMG» належать до асоціації «KPMG International Cooperative» («KPMG International»), яка зареєстрована у відповідності до правових норм Швейцарії. Кожна компанія «KPMG» є незалежною структурою [24].

Міжнародна компанія «KPMG» працює в Україні з 1992 року та представлена бізнес-відділенням ТОВ «КПМГ-Україна». Організаційно-правова характеристика підприємства ТОВ «КПМГ-Україна» представлена у Додатку Б6.

Отже, організація ТОВ «КПМГ-Україна» зареєстрована 25.07.2001 р. за юридичною адресою: Україна, 01010, місто Київ, вул.Острозьких Князів, будинок 32/2. Розмір статутного капіталу складає 4205 тис.грн. На момент останнього оновлення даних 11.10.2022 р. стан організації - не перебуває в процесі припинення [17].

Динаміка та структура обсягів наданих інформаційних послуг ТОВ «КПМГ-Україна» відображена в Додатку Б7. Аналіз показав, найбільшу питому вагу в структурі наданих послуг ТОВ «КПМГ-Україна» займають аудиторські послуги (їх питома вага є практично однаковою і становить приблизно 43 %). Останнє місце в структурі послуг займають послуги у сфері інформаційних технологій (8,2 % у 2021 році).

Передусім, потрібно здійснити розрахунок головних економічних показників господарської діяльності підприємства ТОВ «КПМГ-Україна» згідно даних у Додатку Б8. Аналіз показав, що ТОВ «КПМГ-Україна» функціонує прибутково, про що свідчать дані індикаторів чистої виручки від надання послуг та чистого прибутку. Слід відзначити, що підприємство є

низькорентабельним, також в 2021 році спостерігалась тенденція до скорочення рівня рентабельності на 2,47 пункти в порівнянні з 2019 роком.

Результати проведення аналізу майна та джерел його утворення ТОВ «КПМГ-Україна» представлено в Додатку Б9. Аналіз показав, що вартість майна ТОВ «КПМГ-Україна» збільшилась на 4519 тис.грн., або на 1,84 %. Основу майна підприємства становлять оборотні активи, а саме запаси. У 2021 році вартість запасів збільшилась на 28539 тис.грн., або на 52,17 %. Підприємство має велику суму дебіторської заборгованості, що засвідчує низький рівень платіжної дисципліни з контрагентами. Основу пасивів (джерел утворення майна) ТОВ «КПМГ-Україна» становить додатковий капітал. У 2021 році відбулося збільшення вартості довгострокових зобов'язань та забезпечень на 1218 тис.грн., або на 21,32 %. Поточна заборгованість за зобов'язаннями підприємства у 2021 році становила 39360 тис.грн., що на 75,28 % більше, ніж у 2019 році.

Аналіз головних показників ліквідності ТОВ «КПМГ-Україна» будемо вести виходячи з даних Додатку Б10. Як свідчить аналіз, підприємство ТОВ «КПМГ-Україна» має достатньо великий запас ліквідності. Водночас, не всі показники ліквідності знаходились в межах нормативу у 2019-2021 роках.

Діагностику фінансової стійкості підприємства ТОВ «КПМГ-Україна» будемо проводити з використанням коефіцієнтного підходу виходячи з даних у Додатку Б11. Як показав аналіз, ТОВ «КПМГ-Україна» має позитивний стан по ряду показників його фінансової стійкості. Зокрема, коефіцієнт автономії (концентрації власного капіталу) в 2021 році становить 0,76 при нормативному значенні не нижче 0,5, проте відбулося зменшення значення цього показника на 0,02 пунктів. Позитивним є значення показника коефіцієнта фінансової залежності. Коефіцієнт фінансової стабільності в базовому році становив 3,52, а в 2021 році – 3,19, при нормативному значенні більше за 1.

Одним з головних фінансових показників, що характеризує ефективність діяльності підприємства є його дохід від реалізації продукції та надання послуг [1, с.165]. З метою проведення аналізу доходу ТОВ «КПМГ-Україна» необхідно

провести аналіз джерел його доходів за звітом про фінансові результати підприємства (Додаток Б12). Визначено, що підприємство в 2021 році отримало доходів на загальну суму 220093 тис.грн., що на 52181 тис.грн., або на 19,16 % менше за рівень 2019 року.

В процесі дослідження системи формування витрат підприємства доцільно проаналізувати витрати господарської діяльності ТОВ «КПМГ-Україна» (Додаток Б13). Визначено, що загальні витрати господарської діяльності ТОВ «КПМГ-Україна» у 2021 році становили 212951 тис.грн., що на 43840 тис.грн., або на 17,07 % менше, ніж у 2019 році. Основою витрат складає собівартість наданих послуг, яка зменшилась на 36178 тис.грн., або на 16,81 %.

Аналіз динаміки фінансових результатів підприємства за даними фінансової звітності ТОВ «КПМГ-Україна» відображено в Додатку Б14. Аналіз показав, що підприємство ТОВ «КПМГ-Україна» характеризується значною прибутковістю господарської діяльності. Валовий прибуток у 2021 році становив 34176 тис.грн., що на 16553 тис.грн., або на 32,63 % менше, ніж у 2019 році. Також значним є прибуток до оподаткування, а саме 11122 тис.грн. Після сплати податкових платежів підприємство отримало чистий фінансовий результат в сумі 7142 тис.грн.

Кінцевий результат підприємницької діяльності підприємства оцінюється рівнем ефективності його господарської діяльності. Дослідження цих показників разом дає змогу комплексно оцінити ефективність господарської діяльності ТОВ «КПМГ-Україна» (Додаток Б15). За результатами проведеного дослідження встановлено, що ТОВ «КПМГ-Україна» у 2021 році здійснювало свою підприємницьку діяльність ефективно. Індикатори рентабельності основної діяльності, операційної, господарської діяльності характеризуються сприятливими значеннями, що засвідчує про вагому ефективність господарської діяльності ТОВ «КПМГ-Україна».

Система управління підприємницькою діяльністю передбачає наявність суб'єктів та об'єктів управління фінансово-економічною роботою на підприємстві ТОВ «КПМГ-Україна». В організаційній та управлінській

діяльності ТОВ «КПМГ-Україна», функції, пов'язані з плануванням та оцінкою ефективності підприємницької діяльності посідає особливе місце. Від неї багато в чому залежить своєчасність й системність фінансового втілення підприємницької діяльності й зростання підприємства, втілення фінансових зобов'язань перед країною та іншими суб'єктами господарювання [14, с.75].

Економічною та планово-фінансовою роботою у ТОВ «КПМГ-Україна» займається Департамент фінансово-економічного розвитку (Додаток Б16). Керує Департаментом фінансово-економічного розвитку ТОВ «КПМГ-Україна» віце-президент з фінансово-економічного розвитку. До його функції належить розробка стратегічних цілей підприємства, масштабних проектів, контроль за провідними економічними показниками (в т.ч., оперативною рентабельністю надання послуг).

Відповідно для формування системи ефективного організаційно-економічного механізму управління підприємством ТОВ «КПМГ-Україна» нами запропоновано виділяти такі основні інструменти: економічні, організаційні, соціально-психологічні, техніко-технологічні, маркетингові, екологічні правові (Додаток Б17).

Організаційно-економічний механізм ефективного управління підприємницькою діяльністю підприємства ТОВ «КПМГ-Україна» «визначається не лише факторами зовнішнього середовища підприємства, в першу чергу ефективність залежить від дій персоналу в процесі діяльності організації, в процесі реалізації розроблених планів і програм розвитку підприємства, в процесі досягнення певних цілей» [8, с.116]. Тобто, ефективність управління підприємницькою діяльністю залежить від раціональності представлених стратегій цілям компанії, ефективності процесів впровадження стратегій, стимулювання персоналу на втілення цілей, кваліфікації працівників, технології та стилю керівництва ТОВ «КПМГ-Україна».

В аналізованому підприємстві ТОВ «КПМГ-Україна» одним із інструментів менеджерів у процесі управління підприємницькою діяльністю є

використання аналітичної моделі беззбиткового виробництва або аналіз співвідношення «витрати – обсяг – прибуток» (Cost - Volume - Profit; CVP - Analysis) [21, с.97]. Цей вид аналізу є одним із найефективніших засобів планування, прогнозування і, відповідно, контролю підприємницької діяльності підприємства. Це допомагає керівникам підприємств визначити оптимальний баланс між змінними та постійними витратами, ціною та обсягом продажів, щоб мінімізувати бізнес-ризик.

Розрахуємо рівень беззбитковості господарської діяльності ТОВ «КПМГ-Україна» у 2019-2021 роках та зробимо прогноз на основі розрахованих показників (Додаток Б18). За даними аналізу виявлено, що у плановому 2022 році підприємство здатне забезпечити обсягами підприємницької діяльності беззбитковий рівень надання послуг. Так, при мінімально беззбитковому розрахунковому обсязі реалізації у сумі 117693 тис.грн ТОВ «КПМГ-Україна» забезпечить обсяги доходів у сумі 194142 тис.грн, що засвідчує запас фінансової міцності у розмірі 76449 тис.грн.

Таким чином, проведене дослідження сучасного стану управління підприємницькою діяльністю підприємства та їх впливу на ефективність діяльності ТОВ «КПМГ-Україна» показали, що сьогодні фінансове становище підприємства є достатньо стабільне. Про позитивні тенденції та проблемні сторони існуючої системи розвитку проаналізованих фінансових результатів (доходів і витрат) підприємства ТОВ «КПМГ-Україна» засвідчують відповідні факти. Враховуючи результати проведеного дослідження можна стверджувати, що одним з ключових питань, яке потребує особливої уваги в системі управління ефективністю підприємницької діяльності на підприємстві, слід вважати обґрунтування оптимальних обсягів господарської діяльності (надання консультаційних та інформаційних послуг), які б забезпечували скорочення витрат та зростання чистого фінансового результату ТОВ «КПМГ-Україна».

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РИНКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТОВ «КПМГ-УКРАЇНА»

3.1. Визначення стратегічних альтернатив підвищення ефективності підприємницької діяльності ТОВ «КПМГ-Україна» та механізмів їх реалізації

Основною метою підвищення ефективності підприємницької діяльності підприємства є максимізація рентабельності та мінімізація витрат на основі раціонального розподілу прав та відповідальності між підрозділами ТОВ «КПМГ-Україна». «Поліпшення фінансових результатів можна досягти шляхом побудови тісних стосунків із посередниками, реалізації політики стратегії низьких витрат, соціального та організаційно-технічного розвитку, впровадження інноваційних технологій, розробки маловитратних та високорентабельних заходів тощо» [25, с.76].

Враховуючи результати проведеного аналізу, рівень ефективності підприємницької діяльності компанії ТОВ «КПМГ-Україна» можна збільшити за рахунок відповідних заходів (Додаток В1).

Таким чином, дані заходи щодо підвищення стратегічного рівня мають бути основними, і власне на них мають бути спрямовані зусилля стратегічного менеджменту паралельно з покращенням кількісних індикаторів ефективності використання ресурсного потенціалу, рентабельності, фінансового стану, основних індикаторів конкурентоспроможності компанії ТОВ «КПМГ-Україна».

Проведене дослідження сучасного стану фінансових результатів та їх впливу на ефективність діяльності ТОВ «КПМГ-Україна» показали, що сьогодні фінансове становище підприємства є достатньо стабільне. Про позитивні тенденції та проблемні сторони існуючої системи розвитку проаналізованих фінансових результатів (доходів і витрат) підприємства ТОВ «КПМГ-Україна» засвідчують відповідні факти. Позитивні тенденції,

проблемні питання та резерви розвитку підприємницької діяльності ТОВ «КПМГ-Україна» представлено у Додатку В2.

Враховуючи результати проведеного дослідження, можна стверджувати, що одним із ключових питань, які потребують особливої уваги в системі управління розвитком підприємницької діяльності на підприємстві, має бути обґрунтування оптимального обсягу господарської діяльності, який би забезпечив зниження операційних витрат та зростання чистого фінансового результату ТОВ «КПМГ-Україна».

За результатами дослідження було встановлено, що ТОВ «КПМГ-Україна» характеризується відповідними сильними сторонами та значним внутрішнім потенціалом, що дозволяє нам зосередити зусилля на посиленні конкурентних позицій на існуючому ринку та розробити стратегію диверсифікованого зростання. Основні напрямки реалізації альтернативних стратегій ефективного розвитку в період економічного зростання ТОВ «КПМГ-Україна» наведено у Додатку В3.

Як показує практика, ТОВ «КПМГ-Україна» зазвичай не має достатніх ресурсів (фінансових, трудових, майнових) для ефективної реалізації всіх альтернативних стратегій розвитку. За таких умов необхідно зробити вибір на користь найбільш перспективного з точки зору прогнозованої економічної ефективності напряму стратегічного розвитку. У цьому контексті можна використовувати техніку проектування «дерева рішень». У методології використовується схема ієрархічної структури. Для його побудови прийняті відповідні позначення елементів (подій) і логічних операцій. Метод «дерева рішень» базується на субординації, розширюваності та ранжуванні цілей. Дерево цілей з кількісними показниками, що використовуються як один із інструментів прийняття рішень, називається «деревом рішень» [54, с.25].

Аналіз показав, що ТОВ «КПМГ-Україна» зосереджує свою діяльність зі стратегічного розвитку на трьох альтернативних напрямках:

1. Розвиток нових інформаційно-консалтингових послуг (СГП А).
2. Розвиток сфери аудиту та контролінгу бізнес-процесів (СГП В).

3. Розвиток сфери бізнес-коучингу (СПП С).

Прогнозується, що реалізація кожної з альтернативних стратегічних цілей дозволить збільшити обсяг річного чистого доходу компанії на 5%.

При реалізації кожної альтернативи (стратегічної цілі) можливі такі ситуації: стабільне зростання; стагнація; високі темпи інфляції. Імовірність виникнення кожної ситуації: $p_1 = 0,5$; $p_2 = 0,3$; $p_3 = 0,2$.

Результатом інвестування коштів компанії є рентабельність інвестицій, яка представлена коефіцієнтом рентабельності інвестицій ROI у відсотках. Значення коефіцієнта ROI розраховано фахівцями ТОВ «КПМГ-Україна». Щоб вибрати найкращу альтернативу, ТОВ «КПМГ-Україна» збило необхідну інформацію та створило дерево рішень, як показано у Додатку В4.

Починаємо аналіз діаграми, рухаючись справа наліво.

1. Визначаємо очікувану віддачу від інвестицій для першої альтернативи шляхом множення оціненої рентабельності інвестицій на ймовірність виникнення. У нашому випадку очікуваний прибуток від інвестицій становить:

$$(15,0 \times 0,5) + (9,0 \times 0,3) + (3,0 \times 0,2) = 7,5 + 2,7 + 0,6 = 10,8$$

2. Визначаємо те саме для другої та третьої альтернатив:

$$(10,0 \times 0,5) + (12,0 \times 0,3) + (4,0 \times 0,2) = 5,0 + 3,6 + 0,8 = 9,4$$

$$(6,5 \times 0,5) + (5 \times 0,3) + (6 \times 0,2) = 3,25 + 1,80 + 1,20 = 6,25$$

3. Порівнюємо отримані значення очікуваної ставки інвестицій і вибираємо оптимальний варіант.

Можна зробити висновок, що в нашому випадку перший варіант є найкращим, оскільки його реалізація забезпечує найвищий ROI. Тому основну увагу ТОВ «КПМГ-Україна» має приділяти реалізації стратегічних цілей щодо розвитку нових інформаційно-консалтингових послуг, здатних забезпечити зростання фінансових результатів за рахунок збільшення обсягів надання таких послуг на ринку.

Сьогодні інформаційні технології (ІТ) вважаються головним фактором глобального розвитку та основою конкурентоспроможності найбільш розвинутих країн. Одним із найбільш перспективних та динамічних сегментів

ринку інформаційних технологій є ринок ІТ-послуг, основною формою якого є ІТ-аутсорсинг. Аутсорсинг – це послуга, за якої певні функції або частини бізнес-процесу компанії делегуються зовнішньому підряднику (як правило, спеціалізованій установі – аутсорсинговій компанії-провайдеру) [10, с.77].

Таким чином, ІТ-аутсорсинг є формою надання послуг, за якої власні функції замовника щодо підтримки інформаційних систем передаються спеціалізованій ІТ-компанії. Зазвичай на міжнародному ринку аутсорсингу можна виділити два сегменти [22]: ІТ-аутсорсинг; аутсорсинг бізнес-процесів.

Одна зі стратегічних бізнес-одиниць (СПП) ТОВ «КПМГ-Україна» представляє собою компанію з розробки та впровадження інформаційних технологій, що спеціалізується на розробці та підтримці програмного забезпечення, наданні консалтингових послуг, підтримці телекомунікаційної інфраструктури. ІТ-аутсорсингові послуги ТОВ «КПМГ-Україна» - це організаційне рішення, при якому деякі бізнес-функції або частини бізнес-процесу компанії делегуються третій стороні (ТОВ «КПМГ-Україна»).

Суть аутсорсингу полягає в розподілі функцій бізнес-системи за принципом «я зберігаю лише те, що можу робити краще за інших; я доручаю сторонньому виконавцю те, що вони можуть робити краще за інших».

Отже, ІТ-аутсорсинг – це передача спеціалізованій компанії – ТОВ «КПМГ-Україна» повністю або частково виконуваних функцій, пов'язаних з інформаційними технологіями, а саме: повне обслуговування та обслуговування ІТ-інфраструктури (комп'ютерне обладнання, мережеве обладнання, оргтехніка, міні-АТС та ін.); проектування та розробка автоматизованих бізнес-систем з подальшим «безперервним покращенням й обслуговуванням (наприклад, впровадження інформаційних баз даних, адміністративних та облікових систем, впровадження новітніх технологій в ІТ-інфраструктуру); створення, обслуговування та підтримка веб-серверів; управління інформаційними системами» [10, с.76].

Послуги ІТ-аутсорсингу, які надаватиме представництво ТОВ «КПМГ-Україна» можна розділити на три види [5]: професійні (аутсорсер має

спеціалістів вищого професійного рівня, ніж ті, які є в компанії); виробничо-технологічні (аутсорсер має необхідні потужності, як в техніці, так і в професійних колах); фінансово-адміністративні (аутсорсер може керувати деякими проектами, щоб прискорити їх реалізацію та зменшити витрати).

Переваги ІТ-аутсорсингу від компанії ТОВ «КПМГ-Україна» наступні:

- зниження вартості функцій, переданих ІТ-аутсорсеру;
- оплата послуг аутсорсера в 3-4 рази нижча за штатний оклад професійного системного адміністратора;
- підвищення якості та надійності переданих на аутсорсинг функцій;
- аутсорсер та його спеціалісти мають великий досвід. Важко знайти такого системного адміністратора, який досконало володіє всіма тонкощами налаштування комп'ютерів і серверів і при цьому вміє відремонтувати обладнання, встановити мережу, налаштувати офісну міні-телефонію, заправити картридж у принтер, розбираються в бухгалтерських програмах, різноманітних інтернет-технологіях і т.д.;
- відсутність необхідності розширення штату компанії в галузі, в якій працює аутсорсер;
- аутсорсер має достатню кількість персоналу, щоб повністю задовольнити ваші вимоги та потреби;
- зниження поточних витрат, пов'язаних з функцією, яку виконує аутсорсер;
- компанії не потрібно організовувати власні робочі місця для ІТ-сфери, що економить як на фізичному оснащенні робочих місць ІТ-фахівця (стіл, комп'ютер, канцелярське приладдя тощо), так і на фонді оплати праці (відрахувань немає) із заробітної плати ІТ-фахівця.

Таким чином, запропоновані заходи дають можливість аутсорсингу ІТ для компанії-замовника зберегти вартість і значно знизити складність і вартість експлуатації ІТ-систем, зосередження всіх ресурсів на основних бізнес-процесах, не відволікаючись на допоміжні процеси.

3.2. Економічне обґрунтування доцільності реалізації запропонованих заходів

За результатами дослідження можливий вибір та оцінка економічної доцільності реалізації запропонованого напрямку стратегічного розвитку підприємницької діяльності ТОВ «КПМГ-Україна» у сфері ІТ-аутсорсингу.

Фахівці ТОВ «КПМГ-Україна» шляхом опитування спрогнозували майбутні запити споживачів щодо попиту на нові види інформаційно-консалтингових послуг, що дозволить компанії зробити обґрунтовані висновки щодо розвитку цього виду бізнесу та з'ясувати очікувані запити споживачів. Було проведено опитування 300 керівників регіональних виробничих і торговельних підприємств, які висловили свою думку щодо можливості замовлення послуг ІТ-аутсорсингу в компанії ТОВ «КПМГ-Україна». Для вибору конкретного підрядника було проведено рейтинг провідних регіональних ІТ-аутсорсингових компаній.

Результати рейтингу регіональних ІТ-аутсорсингових компаній, серед яких виділено ТОВ «КПМГ-Україна», наведені в Додатку В5. За результатами проведеного дослідження встановлено, що рейтинг компанії EBS склав 21 бал, компанії «Nota Group» - 20 балів, компанії ТОВ «КПМГ-Україна» - 24 бали. Таким чином, компанія ТОВ «КПМГ-Україна» буде обрана більшістю опитаних респондентів для укладання договору про надання послуг ІТ-аутсорсингу.

Для обґрунтування запланованого обсягу послуг ІТ-аутсорсингу ми використовуємо стандартний метод розподілу ймовірностей.

Розрахунок прогнозних значень обсягу послуг, що надаються цим методом, здійснюється за такою формулою:

$$ОП = (О + 4 \times В + П) / 6, \quad (3.1)$$

де О – оптимістичний прогноз; В – найбільш вірогідний прогноз; П – песимістичний прогноз.

Визначення оптимістичних, песимістичних та найбільш ймовірних

прогнозних значень обсягу послуг ІТ-аутсорсингу, що надаватимуться ТОВ «КПМГ-Україна», базується на застосуванні методу експертної оцінки. Для цього на підприємстві ТОВ «КПМГ-Україна» були опитані провідні спеціалісти та керівники підрозділів, отримані наступні результати (Додаток В6).

Значення цього прогнозу необхідно перевірити на достовірність і типовість.

Визначаємо середнє квадратичне відхилення, яке характеризує розкид думок окремих експертів відносно середнього значення.

$$\alpha = \sqrt{\frac{\sum (O_i - \bar{O})^2}{n}} \quad (3.2)$$

Проміжні розрахунки наведені в Додатку В7.

$$\alpha = \sqrt{\frac{25686}{7}} = 60,57$$

Визначаємо коефіцієнт варіації, що характеризує однорідність сукупності експертних думок.

$$\varpi = \frac{\alpha}{O_c} \times 100\% = 60,57/421,40 * 100 = 14,38.$$

Оскільки розрахункове значення коефіцієнта варіації w становить $< 33\%$, то сукупність експертних оцінок можна вважати однорідною, що свідчить про можливість використання даних експертних оцінок для подальших розрахунків.

Найбільш ймовірний (В) обсяг послуг ІТ-аутсорсингу, наданих ТОВ «КПМГ-Україна» за методом медіани та припустимо його на рівні 425 одиниць (кількість укладених договорів) (Додаток В8).

За оптимістичним прогнозом (О) обсяг послуг ІТ-аутсорсингу становитиме 500 од., песимістичним прогнозом (П) – 330 од. Розраховуємо прогнозні значення обсягів надання послуг ІТ-аутсорсингу, що пропонується до впровадження:

$$ОП = (О + 4 * В + П) / 6 \quad (3.3)$$

$$ОП = (500 + 4 \cdot 430 + 330) / 6 = 255 / 6 = 425 \text{ од.}$$

Розраховуємо бюджет реалізації проекту по впровадженню послуги ІТ-аутсорсингу. Бюджет заходу складається з початкових інвестицій у захід. Розраховуємо калькуляцію собівартості для відповідного виду послуги (Додаток В9).

Початкова інвестиція в реалізацію даного проекту визначається шляхом визначення пропорції:

$$\frac{\text{Обігові кошти по підприємству (Ф.№1 баланс)}}{\text{Чистий дохід від реалізації продукції (Ф.№2)}} = \frac{\text{Початкові інвестиції (обігових коштів)}}{\text{Приріст продукції за рахунок нових асортим.позицій}}$$

З цієї пропорції розраховуємо обсяг початкових інвестицій, тобто загальний бюджет проекту з надання послуг ІТ-аутсорсингу, виходячи з планових фінансових показників розвитку ТОВ «КПМГ-Україна» у 2021 р.

Оборотні активи за 2021 рік – 127021 тис. грн.

Чистий дохід від реалізації продукції за 2021 рік – 213167 тис. грн.

Приріст вартості послуг становить 4176,90 тис. грн.

Отже, загальний бюджет заходу:

$$127021 \times 4176,9 / 213167 = 2488,9 \text{ тис. грн.}$$

Ми розрахуємо очікувані результати від події в проектному 2023 році та порівняємо їх з базовим значенням 2021 року.

Додаткові повні витрати внаслідок впровадження заходу становлять:

$$127021 \times 4176,9 / 213167 = 2488,9 \text{ тис. грн.}$$

Повні витрати у базовому 2021 році склали 212951 тис. грн.

Визначимо суму повних витрат у проектному році:

$$212951 + 2488,9 = 215439,9 \text{ тис. грн.}$$

Збільшення повних витрат у проектному році становило:

$$\text{Зміна ПВ} = (2488,9 / 212951) \times 100 = 1,17 \%$$

Приріст чистого доходу від реалізації продукції (надання послуг ІТ-аутсорсингу) становить:

$9828 \times 425 = 4176900$ грн. або 4176,9 тис. грн.

Тобто в порівнянні з базовим роком приріст чистого доходу становить:

$(4176,9 / 213167) \times 100 = 1,96 \%$.

Чистий дохід від реалізації продукції (надання послуг ІТ-аутсорсингу) у проектному році становить:

$4176,9 + 213167 = 217343,9$ тис. грн.

Зміна прибутку від реалізації становить: $4176,9 - 2488,9 = 1688,0$ тис. грн.

або $(1688,0 / 11122,0) \times 100 = 15,18 \%$.

Прибуток від реалізації продукції (надання послуг ІТ-аутсорсингу) в проектному році становить:

$1688,0 + 11122,0 = 12810$ тис. грн.

Зміна чистого прибутку становить (за ставкою податку на прибуток 18%):

$1688,0 \times 0,82 = 1384,2$ тис. грн.

або $(1384,2 / 7142,0) \times 100 = 19,4 \%$.

Чистий прибуток становить:

$1384,2 + 7142,0 = 8526,2$ тис. грн.

Очікувані результати від реалізації проекту надання послуг ІТ-аутсорсингу у ТОВ «КПМГ-Україна» наведені в Додатку В10.

Отже, в результаті реалізації даного заходу з реалізації стратегії розвитку послуг ІТ-аутсорсингу чистий дохід від реалізації продукції (надання послуг ІТ-аутсорсингу) протягом проектного періоду збільшиться на 4176,9 тис. гривень. Загальна собівартість надання послуг збільшиться на 2488,9 тис. грн. Прибуток від реалізації продукції (надання послуг ІТ-аутсорсингу) збільшиться на 1688,0 тис. грн. Чистий прибуток збільшиться на 1384,2 тис. грн.

Розрахунок ефективності реалізації стратегії розвитку послуг ІТ-аутсорсингу ТОВ «КПМГ-Україна» базується на оцінці окупності інвестованих коштів та порівнянні запланованих фінансових результатів від реалізації стратегії з фактичними даними базового року. Так, початкові інвестиції для впровадження нових видів послуг ІТ-аутсорсингу від ТОВ «КПМГ-Україна» складають 2488,9 тис. грн.

Додатковий чистий прибуток становитиме 1384,2 тис. грн.

Оскільки цей захід не передбачає встановлення нових виробничих потужностей та розширення потужностей ТОВ «КПМГ-Україна», згенерований чистий грошовий потік у нашому випадку буде становити:

$$\text{ЧГП} = \Delta\text{Прч} = 1605,2 \text{ тис. грн.}$$

Розрахуємо «нинішню вартість (НВ) майбутніх грошових потоків за весь життєвий цикл проекту (термін економічного життя проекту) розраховують за формулою» [6, с.56]:

$$\sum_{i=1}^N \text{НВ}_i = \sum_{i=1}^N \frac{\text{ЧГП}}{(1+p)^i} = \sum_{i=1}^N \text{ЧГП} \cdot \alpha_i, \quad (3.3)$$

де ЧГП – чистий генерований грошовий потік реальних грошей за i -й рік терміну життєвого циклу проекту; p – ставка дисконту, яку приймаємо на рівні $35\% = 0,35$. Термін економічного життя проекту вважаємо рівним 5 рокам; α_i – коефіцієнт приведення за i -тий рік терміну економічного життя проекту. «Величини коефіцієнтів приведення розраховуються на основі ставки дисконту (по роках життєвого циклу) за формулою» [6, с.57]:

$$\alpha_i = \frac{1}{(1+p)^i}, \quad (3.4)$$

де i – певний рік терміну економічного життя проекту, грошові надходження в якому оцінюються на теперішній час.

При ставці дисконту – 35%.

$$\begin{array}{l} \alpha_1 = \frac{1}{(1+0,35)^1} = 0,74 \\ \text{1 рік} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \alpha_2 = \frac{1}{(1+0,35)^2} = 0,55 \\ \text{2 рік} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \alpha_3 = \frac{1}{(1+0,35)^3} = 0,41 \\ \text{3 рік} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \alpha_4 = \frac{1}{(1+0,35)^4} = 0,30 \\ \text{4 рік} \end{array}$$

$$5 \text{ рік} \quad \alpha_5 = \frac{1}{(1+0,35)^5} = 0,22$$

Нинішня вартість майбутніх грошових потоків, накопичених за весь життєвий цикл проекту ($\sum_{i=1}^N HB_i$) для даного нововведення буде дорівнювати:

$$\sum_{i=1}^N HB_i = HB_1 + HB_2 + HB_3 + HB_4 + HB_5 = ЧНВ(\alpha_1 + \alpha_2 + \alpha_3 + \alpha_4 + \alpha_5) \quad (3.5)$$

$$\sum_{i=1}^N HB_i = 1384,2 (0,74 + 0,55 + 0,41 + 0,30 + 0,22) = 3072,9 \text{ тис. грн.}$$

«Чисту нинішню вартість (ЧНВ) розраховують як різницю між сумою нинішніх вартостей, накопичених за весь життєвий цикл проекту, та початковими інвестиціями» [1, с.61]:

$$ЧНВ = \sum_{i=1}^N HB_i - ПІ \quad (3.6)$$

де $\sum_{i=1}^N HB_i$ – сума нинішньої вартості майбутніх грошових потоків; $ПІ$ – початкові інвестиції.

$$ЧНВ = 3072,9 - 2488,9 = 584 \text{ тис. грн.}$$

Термін окупності початкових інвестицій розраховуємо простий та дисконтований.

Простий термін окупності початкових інвестицій розраховуємо за формулою:

$$T = ПІ / \Delta П_q \quad (3.7)$$

$$T = 2488,9 / 1384,2 = 1,79 \text{ року}$$

«Дисконтовий (гарантований) період повернення інвестицій визначають як відношення початкових інвестицій до середньорічної нинішньої вартості» [1, с.61]:

$$T_e = \frac{ПІ}{HB_{cp}} \quad (3.8)$$

$$T_r = 2488,9 / 614,59 = 4,05 \text{ років} < 5 \text{ років,}$$

де HB_{cp} – середньорічна нинішня вартість:

$$HB_{сВ} = \frac{\sum_{i=1}^N HB_i}{N} = \frac{\sum_{i=1}^5 HB_i}{5} \quad (3.9)$$

$$HB_{cp} = 3072,9 / 5 = 614,59 \text{ тис. грн.}$$

«Індекс доходності визначається відношенням чистої нинішньої вартості до початкових інвестицій» [21, с.45]:

$$ID = \frac{ЧНВ}{ПІ} = 584 / 2488,9 = 0,23.$$

«Індекс прибутковості визначається відношенням суми нинішніх вартостей, накопичених за весь життєвий цикл проекту, до початкових інвестицій» [21, с.45]:

$$PII = \frac{\sum_{i=1}^N HB_i}{ПІ} = 3072,9 / 2488,9 = 1,23.$$

На основі здійснених розрахунків слід зробити висновок щодо ефективності представленого заходу, що засвідчується відповідними показниками (Додаток В11).

За результатами представлених розрахунків щодо втілення у життя стратегії розвитку послуг ІТ-аутсорсингу ТОВ «КПМГ-Україна» можна зробити наступні висновки: ЧНВ на кінець життєвого циклу з наростаючим підсумком є величина позитивна і складає 584,0 тис. грн.; строк повернення інвестицій гарантований складає 4,05 року, що є прийнятним, так як менше терміну економічного життя проекту, що дорівнює 5 рокам; $ID = 0,23$, що свідчить про достатню ефективність проекту; $PII = 1,23 > 1$, що є прийнятним і свідчить про достатню ефективність проекту.

Таким чином, в цілому основні показники діяльності ТОВ «КПМГ-Україна» покращаться, тому запропоновану стратегію можна рекомендувати до впровадження, оскільки вона забезпечить реалізацію визначених стратегічних цілей підвищення ефективності підприємницької діяльності на довгострокову перспективу.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження формування та розвитку підприємницької діяльності на ринку інформаційних технологій можна зробити наступні висновки:

Визначено, що підприємницька діяльність як соціально-економічне явище являє собою реалізацію особливих здібностей особистості, що виражається в раціональному поєднанні факторів виробництва на основі інноваційного ризику, підходи до отримання підприємницького доходу.

Встановлено, що підприємництво є одним із найважливіших факторів соціально-економічного прогресу. Тому суспільство зацікавлене у цивілізованому підприємстві, яке має знайти правову підтримку в таких основних формах: надання свободи підприємництва; надання підприємцю статусу комерсанта; створення умов для відкриття та реєстрації компанії.

Узагальнено, що здійснення підприємницької діяльності в Україні, в цілому, регламентується низкою загальнодержаних нормативно-правових актів. Система законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів України у сфері розвитку підприємницької діяльності на ринку інформаційних технологій потребує покращення шляхом узгодження, ліквідації колізій та систематизації.

Обґрунтовано, що 2021 рік був надзвичайно складним для світової економічної системи. Більшість держав, і Україна не стала винятком, зіштовхнулись з руйнівними наслідками вірусної пандемії COVID-19, що призвели до скорочення шансів на швидке економічне відновлення розвитку міжнародних ринків. Проте, незважаючи на необнадійливі прогнози, Україна змогла відновити внутрішній економічний потенціал і навіть продемонструвала позитивні результати в окремих галузях.

Доведено, що пріоритетне значення для подальшого зростання ринку інформаційних послуг в Україні необхідно надавати наступним стратегічним заходам: допомога у створенні інноваційних технологічних стартапів, суб'єктів малого та середнього підприємництва, що надаватимуть високотехнологічні

послуги; державна підтримка ІТ-індустрії у зростанні доданої вартості її продуктів та сприяння формуванню інтелектуальної власності в державі, розвиток висококваліфікованих фахівців пропозиція новітніх програм з дослідження ІТ-технологій для задоволення зростаючого ринкового попиту.

Визначено, що компанія «KPMG» – це міжнародна мережа незалежних фірм, що надають аудиторські, податкові, консультаційні та інформаційні послуги. Аналіз показав, що ТОВ «КПМГ-Україна» функціонує прибутково, про що свідчать дані індикаторів чистої виручки від надання послуг та чистого прибутку. Слід відзначити, що підприємство є низькорентабельним, також в 2021 році спостерігалась тенденція до скорочення рівня рентабельності на 2,47 пункти в порівнянні з 2019 роком.

Узагальнено, що організаційно-економічний механізм ефективного управління підприємницькою діяльністю підприємства ТОВ «КПМГ-Україна» визначається не лише факторами зовнішнього середовища підприємства, в першу чергу ефективність залежить від дій персоналу в процесі діяльності організації, в процесі реалізації розроблених планів і програм розвитку підприємства, в процесі досягнення певних цілей.

Встановлено, що основну увагу ТОВ «КПМГ-Україна» має приділяти реалізації стратегічних цілей щодо розвитку нових інформаційно-консалтингових послуг, здатних забезпечити зростання фінансових результатів за рахунок збільшення обсягів надання таких послуг на ринку. ІТ-аутсорсинг – це передача спеціалізованих функцій – ТОВ «КПМГ-Україна» повністю або частково виконуваних функцій, пов'язаних з інформаційними технологіями, а саме: повне обслуговування та обслуговування ІТ-інфраструктури.

Визначено очікувані результати від реалізації проекту надання послуг ІТ-аутсорсингу у ТОВ «КПМГ-Україна». В цілому основні показники діяльності ТОВ «КПМГ-Україна» покращаться, тому запропоновану стратегію можна рекомендувати до впровадження, оскільки вона забезпечить реалізацію визначених стратегічних цілей підвищення ефективності підприємницької діяльності на довгострокову перспективу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амбросов В.Я. Механізм ефективного функціонування підприємств. Економіка України. 2018. № 6. С. 60-66.
2. Ануфрієва О. Л., Пальчевська Т. Г., Лагоцька Г. М. Підприємницька діяльність. Навчальний посібник. Івано-Франківськ, «Лілея НВ». 2014. 304 с.
3. Бабанін О. С. Статистика розвитку ІТ-ринку в США, Україні й світі. Статистика України. 2021. № 1. С. 22–27.
4. Боковець В. В. Методичні підходи діагностики підприємств у сучасних умовах господарювання. Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. 2019. № 2. С. 14-19.
5. Вдовичак Т. Сутність підприємництва та його роль у економічному розвитку держави. URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/38490/2/FMZKPNES_2022_Vdovychak_T-The_essence_of_entrepreneurship_60-62.pdf
6. Гой І.В., Смелянська Т.П. Підприємництво: навч. посіб. К.: «Центр учбової літератури», 2019. 368 с.
7. Гонтарева І. В. Організаційно-економічне забезпечення ефективності розвитку підприємницької діяльності. Управління розвитком. 2016. № 1(183). С. 72-76.
8. Гонтарева І. В. Підприємництво : підручник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 392 с.
9. Господарський Кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
10. Дергачова В.В. Роль та значення міжнародного аутсорсингу: зарубіжний досвід та перспективи його впровадження в Україні. Економічний вісник НТУУ «КПІ». 2017. № 14. С.75–81.
11. Діяльність підприємств сфери послуг у 2021 р.: статистичний бюлетень / Державна служба статистики України. URL : http://ukrstat.org/druk/publicat/kat_r/publposl_r.htm
12. Жигір А.А. Сутність підприємництва та чинники його економічного

розвитку. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 20. С. 28-33.

13. Жмурко Н.В. Аналіз ринку інформаційних технологій України. Підприємництво та інновації. 2021. №11. С. 91-97.

14. Карпюк Г.І. Основи підприємництва: Навчальний посібник для здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти. К.: ФАО. 2021. 105 с.

15. Кодекс України з процедур банкрутства від 18 жовтня 2018 року № 2597-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>

16. Конституція України від 28 червня 1996 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>

17. КПМГ-Україна. YouControl - сервіс перевірки контрагентів. URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/21534148/

18. Крегул Ю.І. Безпека підприємницької діяльності в Україні : адміністративно-правовий аспект : монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. 240 с.

19. Мельник Л. Г., Карінцева О. І. Економіка і бізнес : підручник / за ред. Л.Г. Мельника, О.І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с.

20. Мешко Н.П., Костюченко М.К. Перспективи розвитку сфери ІТ як провідної інноваційної галузі України. Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Менеджмент інновацій». 2022. Випуск 4. С. 71-77.

21. Основи підприємницької діяльності : конспект лекцій для здобувачів вищої освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності 208 «Агроінженерія» / уклад. В. С. Кушнірук. Миколаїв : МНАУ, 2021. 76 с.

22. Офіційний веб-портал Асоціації «ІТ Ukraine». URL: <https://itukraine.org.ua>

23. Офіційний веб-портал Державної служби статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua

24. Офіційний сайт компанії KPMG. URL: <https://home.kpmg/ua/uk/home.html>

25. Педько А.Б. Основи підприємництва і бізнес-культури : навч. пос. К.: «Центр навчальної літератури», 2019. 168 с.

26. Підприємництво: підручник / С. В. Панченко, В. Л. Дикань, О. В. Шраменко та ін. Харків : УкрДУЗТ, 2018. 241 с.
27. Податковий Кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
28. Про акціонерні товариства : Закон України від 17 вересня 2008 року № 514-VI. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17#Text>
29. Про внесення змін до розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування суб'єктів індустрії програмної продукції : Закон України від 5 липня 2012 року № 5091-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5091-17#Text>
30. Про господарські товариства : Закон України від 19 вересня 1991 року № 1576-XII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text>
31. Про державну підтримку розвитку індустрії програмної продукції : Закон України від 16 жовтня 2012 року № 5450-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5450-17#Text>
32. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців : Закон України від 15 травня 2003 року № 755-IV. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>
33. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності : Закон України від 6 вересня 2005 року № 2806-IV. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2806-15#Text>
34. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
35. Про електронні довірчі послуги : Закон України від 5 жовтня 2017 року № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>
36. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22 травня 2003 року № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>
37. Про електронні комунікації : Закон України від 16 грудня 2020 року № 1089-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text>

38. Про електронну комерцію : Закон України від 3 вересня 2015 року № 675-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text>

39. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07.06.1996р. №236/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-вр#Text>

40. Про захист економічної конкуренції. Закон України від 11.01.2001р. № 2210-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text>

41. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах : Закон України від 5 липня 1994 року № 80/94-ВР. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-вр#Text>

42. Про захист прав споживачів : Закон України від 12 травня 1991 року № 1023-XII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>

43. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>

44. Про Концепцію Національної програми інформатизації : Закон України від 4 лютого 1998 року № 75/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/75/98-%D0%B2%D1%80#Text>

45. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 2 березня 2015 року № 222-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>.

46. Про науково-технічну інформацію : Закон України від 25 червня 1993 року № 3322-XII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3322-12#Text>

47. Про Національну програму інформатизації : Закон України від 4 лютого 1998 року № 74/98-ВР. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-вр#Text>

48. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 5 жовтня 2017 року № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text>

49. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 рр. : Закон України від 09 січня 2007 року № 537-V. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16#Text>

50. Про підприємництво : Закон України від 7 лютого 1991 року № 698-

XII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12#Text>

51. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України від 22 березня 2012 року № 4618-VI. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>

52. Рейтинг країн Doing Business 2021. International Bank for Reconstruction and Development. URL: https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2021-report_web-version.pdf

53. Сагайдак Ю. Підприємницька діяльність як основна форма реалізації економічних прав людини: теоретико-правовий аспект. Господарське право і процес. 2016. №7. С. 44-48.

54. Синицина Г.А., Рачкован О.Д. Основи бізнесу та підприємницької діяльності : конспект лекцій. Харків : ХДУХТ, 2019. 93 с.

55. Сокол К.М. Світовий ринок інформаційних технологій в контексті глобалізації світової економіки. Вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. 2021. Випуск 3. С. 78-83.

56. Ставицька А.В. Потенціал ринку інформаційних технологій України: реалії та перспективи. Причорноморські економічні студії. 2022. №12. С. 39-43.

57. Українська ІТ-галузь у 2021 році: цифри, факти та цікава статистика. URL: <https://lvivcity.com/ukrainianit-industry-in-2021>

58. Фізична карта ІТ-світу: хто найбільше заробляє на нових технологіях. URL: <https://mind.ua/publications/20179545-fizichna-karta-it-svitu-hto-najbilshe-zaroblyae-na-novitnih-tehnologiyah>

59. Хомко Л. В., Кульгавець Х. Ю. Правове регулювання підприємницької діяльності: навчальний посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 424 с.

60. Цивільний Кодекс України 16 січня 2003 року № 435-IV. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

61. Шіковець К.О., Квіта Г.М., Шинкаренко А.Ю. Бізнес-аналіз ринку ІТ-технологій України. Економіка та управління підприємствами. 2020. №50. С. 220-223.

ДОДАТКИ